

ABONEMENT

Pour un an D. 2
Edition spéciale 500 Ptrs.

ADRESSE

"İdjtihad,,Constantinople

Téléph. St. 865
XXV ème ANNEE
1 Decembre 1929

ABONEMAN:

Senelliği [24 Nüsha] Türki-
ye için 21/2, hariç için 2
D. Âlâ kâğıdı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihat Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève

Yirmi beşinci sene

1 Kânunuevvel 1929

İCTİHAAT

Türkçe ve Fransızca

İLMÎ, EDEBÎ, İKTİSADÎ

No: 286

Edebî tahlil

YOLLAR ve İZLER

— 1 —

İşte küçük bir şiir mecmuası, ki kendi sesile söylüyor. İlhami kendi yüreğinden nebe'an ediyor. Diğer hiç bir zekânın musahharı deyil. Bilkimya terkipler, imti-zaçlarla vücuda getirilmiş yapma bir ıtır, sun'i bir "Parfüm „ deyil.. Pek ince olmasada tabiatın lâboratuvarında ibda' olunmuş bir rayihası bulunan bir çiçek te'siri yapıyor. Şi'r'in merkezi sıkleti şüphesiz ihtiva ettiği ve bulmuş olduğu yeni bir hayaldedir, yeni bir nottadır. Fakat bazı genç şairlerin bu merkezi sıkleti bulmak ve ihya etmek için gösterdikleri cebri nefis bek hüzn engiz acubelerle ortalığı dolduruyor. (Yollar ve izler) in hiç bir iddiası yok.

Baş tarafında "Didaktik,, denilen cins-ten bir kaç manzume varki bunlar milli ve ırki şaikaların söylenmesi dirler; bu-rada münevver, kuvvetli, zengin, mes'ut müreffeh ve bilhassa hür bir Türkiye görmek iştiyaki terennüm etmiştir:

Bir vatan bir temiz, küçük Turan,
Ki bu asrı refahu irfanın,
Bu yaman kanlı canlı dünyanın,
İtilâlar saçan, vefa yaratan
İlmü fazlile süslü olmalıdır;
Şimdi mazi olan küçük Turan
Kahraman anlı şanlı Türkistan
Yetişir, uykudan uyanmalıdır!
Milletin bu uykudan uyanması temenni-sini biz de 1913 de balkan harbinin fer-

dayi müzliminde (Şaikai hayat) adlı bir manzumede, galiba biraz daha keskin daha tiz bir perdede şöyle terennüm et-miştik:

Hûşyaran deli gönlüm gibi cuşan olsa,
Kanlarında tutuşan nairi şan olsa,
Hakka, haysiyeti milliyeye, istiklâle,
Ah, bir aşk, bir imani hürueşan olsa!

Bunlar olsa bu kadar düşmeye imkân olamaz,
Boynuna kimse bu zinciri elile dolamaz;
Bağımızda edemez bülbülü baykuş iskât,
Açmayan gülleri, sünbülleri a'da yolamaz;

Yanmayı yakmayı, ey kavm güneşten kaptın,
Besledin gözlerini nur ile nare taptın,
O büyük şaikadır ruhumu hâlâ yaşatan,
Ey büyük şaika adsızları hakan yaptın.

Şi'rimin natıkası bestei ahengindir,
Kalbimin darbeleri demdemei cengindir;
Olmiyanlar ne kadar var ise şimdi olacak,
"Bagator,, larla cihani medeniyet dolacak.

Tanınam kudreti, kılınmışa mukadder zillet,
Milletim! Milletim! Ey uykuya kanmış millet!
Açarak suri hurafata bu müthiş deliği,
Sana kan yapmak içindirki erittim çeliği.

Doktor Kaya bey bizim böyle uzun kelimelerle ifade etmek istemiş olduğumuzu,

Kahraman anlı şanlı Türkistan
Yetişir uykudan uyanmalıdır.

beytile kısa yoldan ifade etmiştir.

Doktor Kaya bey (Mehtap ve sen adlı) manzumesinde ince bir şair olduğunu göstermiştir:

Ey yüzü her behardan daha şen
Ey nigâhında mihrûmah öpüşen!

“Hemşireme,, unvanlı manzumenin hatimesi olan şu satırlar ne kadar güzel ve teklifsuzdur.

Bilirsin çektiğim meşakkatleri
Ferd için değildi... Cemiyet için
Zihnime yatmıyan hakikatleri
Çığnedim sevgili bir millet için.

Kıt'ası 1311 tarihi rumisinde ve Abdülhamit devri istibdadında (babı zabtiye) den mahfuzen ve Tarabulus garp merkez hastahanesi göz tabipliğine memuren nefy ve teb'id olunmak üzere mahbesimden çıkarıldığım sırada bir polis neferinin tahkirkâr bir sözünün te'siri altında yazılmış olan şu satırlarımızı hatıra getirdi ve yüreğimiz sızladı.

Sahai idrakine sığmaz cihanda kimsenin
Çektiğim zülüm u meşekkatler adalet namına;
Ömrümü ettim feda bir milleti mazlum için,
Ben hedef oldum yine ol milletin düşnamına.

Bizim bu satırlarımızda şiiriyet olmadığını bildiğimizi söylemeye lüzum görmüyoruz. (Anneme) manzumesi, ince ve hassas bir yüreğin işidir.

Ne zaman saracak beyaz saçların
Oğlunun mihnetli başını anne;
Rüyama damladı gözünden yaşın
Coşturdu gözümün yaşını anne..

Bu hateme enfes şi'ri mahzurdur, Göz yaşının rüyaya damlaması çok hislidir. Bizimde 1904 de, çok kanayan ve sızlıyan bir sonnemiz şu üç mısra'la hitam buluyuyordu:

Je garde dans mes yeux ton souvenir béni;
Comme un soleil fervent et fugace tu plonges
Atravers de mes nuits drns le coeur de mes songes.

Bunlar arasında hemderlik ne kadar ruşen!

(Perişan), (kara devlet). (olurmu olmazmı), (miraç) unvanlı manzumeler şaya-

nı nazardır. (Tekvinde sevda) manzumesi J. M. Guyan nın L'atome et L'amour manzumesinden mülhem görünüyor. Her halde mevzuda müşabehet barizdir. (Atila) yı insan sıkılmaksızın okur ve bazan mütelezziz olabilir.

Deniz ile hasbihal:

Deniz, Bahrimuhit, hakikaten ne büyük ummani ilhamdır. (ummani ilham) sözü bir rubu asır evvel yazılmış Lyre Turque, ismile 1902 tarihinde Paris de basılmış olan mecmuai iş'arda (Şair ve Umman) adlı manzumemizi, tecalübi efkâr kanunu te'sirile hatıra getirdi. Doktor Kaya bey denizi başka vechesinden görmüştür. Bizim görüşümüz denizin hiç bir vechesine ait değil şairin ve denizin içlerine, yalnız deruni hayat ve hadiselerine aittir.

O küçük manzume şudur :

L'insondable océan, roule, roule ses flots
Vers les abruptes grèves.
Le poète, à son tour, fait voler ses sanglots
Dans l'horizon des rêves;
L'océan en son sein porte des morts livides
Et de joyeux vivants;
Le poète en ses yeux a des larmes limpides
Qui reflètent souvent
De défuntes amours ou, d'un espoir naissant
Une nouvelle aurore;
Il a courroux sublime et regard carressant
Qu'on craint et qu'on adore.

Locéan gronde et bout sous la foudre en démanche
Fléau des floraisons;
Le poète s'émeut par le cri de souffrance,
Des générations.

Tu brises, océan! contre d'immenses roches
Ni vaincu ni vainqueur;

Le poète, indigné, lui, frappe ses reproches
Contre son propre coeur.

La Lyre Turque - Wine 1901

“Karabatak,, manzumesi çok eyidir ve güzeldir; dilber bir insicam ile tertil olunmuştur.